

GRONINGER VAANDELS

Vaandels vormen een treffende illustratie van de verzuiling die de Nederlandse maatschappij lang kenmerkte. In de tweede helft van de 19^e eeuw kwam een beweging tot stand waardoor maatschappelijke organisaties niet alleen naar doelgroep, maar ook naar levensbeschouwing werden verdeeld. Er ontstonden met hetzelfde doel naast algemene verenigingen ondermeer christelijke, rooms-katholieke, joodse en socialistisch-humanistische verenigingen. Al deze organisaties voerden hun eigen vaandels. De vaandels werden getoond bij officiële bijeenkomsten, meegevoerd in optochten en demonstraties en gedragen bij landelijke manifestaties. In katholieke kring werden vaandels ook meege dragen in processies. De vorm van katholieke vaandels sloot daarom aan bij het gebruik om vaandels met heiligen, vooral Maria, in een processie mee te voeren. Alle afdelingen van een bepaalde organisatie uit het hele land lieten zich dan zien. Daartoe bevatte het vaandel doorgaans het wapen van stad of streek. Steeds meer verenigingen voelden in de loop van de tijd de behoefte aan een eigen vaandel. Een mooi vaandel bij een zustervereniging versterkte dat verlangen. In de eerste decennia van de 20^e eeuw waren er voortdurend optochten, demonstraties en bijeenkomsten. Op foto's van besturen en bijeenkomsten steekt het vaandel dan ook fier boven de afgebeelde personen uit. De diverse zuilen wilden hun eigen reden van bestaan hiermee onderstrepen of aandacht vragen voor de belangen die men voorstond. Belangen als vrouwenkiesrecht of geheel onthouding, maar ook zaken als het recht op een vereniging op de eigen levensbeschouwelijke grondslag. Na de Tweede Wereldoorlog, in de tweede helft van de 20^e eeuw, raakte het voeren van vaandels in onbruik. Buiten de militaire wereld bleven vaandels alleen populair bij muziekkorpsen en de studentenverenigingen.

De vaandels, die deze zaken onderstreepten, zijn een kleurrijk geheel vol symboliek. Het zijn niet alleen algemene symbolen maar ook symbolen die bij de eigen zuil hoorden. Soms werden ook symbolen aangebracht op de bekroning van de vaandelstok. Vaandels moesten immers meegevoerd kunnen worden en werden dus altijd met een draagstok gemaakt. Helaas bleven de stokken niet altijd bewaard. Ze ontbreken op de presentatie. Bij het vaandel van de joodse atletiek vereniging "Atilla" hoorde bijvoorbeeld een stokbekroning met een davidster.

Ter verduidelijking van het gebruik van symboliek op vaandels kunnen enkele voorbeelden dienen. Het Groninger Stadswapen, dubbele adelaar en het wit-groen-wit hartschild, staat als algemene symbool op veel vaandels van Groninger verenigingen. Verenigingen van handelaren, te weten de Christelijke Middenstandsbond, de RK Middenstands-Vereniging, de Algemene Groninger Winkeliersvereniging en Groningsche Marktkooplieden Bond hebben alle het zinnebeeld van de handel op hun vaandel. Dat is de mercuriusstaf, twee slangen om een stok onder een gevleugelde hoed. Kenmerkend voor christelijke verenigingen zijn een opengeslagen bijbelboek of de Griekse letters alfa en omega. De laatste zijn ontleend aan Jezus' woorden: *Ik ben de alfa en de omega, het begin en het einde* (Openbaringen 21.6). Op het vaandel van de vereniging voor vrouwenkiesrecht staat het internationale symbool van het *jus suffragii* (het recht te stemmen). Het vaandel van de Christelijke Middenstandsbond toont rechts in een tandwiel, zinnebeeld van de industrie, een rood schildje met drie zilveren blokjes. Dit bleek het zinnebeeld van kunst te zijn "om aan te geven dat er een hoger doel is om waar mogelijk, ook in onzer arbeid, de kunst tot openbaring te brengen". Zonder een bewaard gebleven toelichting was de betekenis van het laatste symbool niet achterhaald.

Rooms-katholieke verenigingen hebben een beschermheilige die met naam en/of portret vermeld is. De rooms-katholieke winkeliers kozen St. Martinus, waarmee ze tevens aangaven uit de Martinistad te komen. De heilige was immers in de Middeleeuwen de patroon van de oudste en grootste kerk van de stad die afgebeeld stond op het stadszegel. De vorm van roomse vaandels week af van die van andere verenigingen omdat ze aan moest sluiten bij de kerkelijke processievaandels. Ze zijn groot en langwerpig.

Kleur kan ook een symbool zijn. Zowel in de rooms-katholieke als in de algemene verenigingen voor geheelonthouding overheerst de kleur blauw. De blauwe kleur van het water vormde het zinnebeeld van geheelonthouding in een tijd dat drankmisbruik een groot maatschappelijk probleem was. Socialistische verenigingen hebben een voorkeur voor de kleur rood, al zijn niet alle rode vaandels socialistisch. Kortom er valt aan de vaandels veel te ontdekken.

Het Kruisverbond St. Bernardus Afdeling Groningen, aangesloten bij de Nederlandse Bond van R.K. Vereniging tot bestrijding van drankmisbruik "Sobrietas"
Opgericht 1897
Hoog 185 cm, breed 90 cm
Bruikleen St. Martinus parochie, Groningen

R.K. Middenstandsvereniging St. Maarten, Afdeling Groningen van de R.K. Vereniging voor handeldrijvende en Industriële Middenstand "De Hanze"
Het wapen met halve adelaar, Hanzekruis en weegschaal is van de landelijke vereniging "De Hanze"
Hoog 155 cm, breed 91 cm
Bruikleen St. Martinus parochie, Groningen

"Gruno's Burgerwacht" (voorheen) Vereniging van onderofficieren en korporaals dienst doende schutterij
Opgericht 1879
Vaandel 1882
Hoog 127 cm, breed 73 cm
Schenking J.J. Mook, Groningen, 1970
obj.nr. 1970.0018

Anti Sociaal Democratische Vereeniging van Nederlandsch Spoorwegpersoneel, Groningen
 Opgericht 1894
 Hoog 155 cm breed 98 cm
 Schenking van het bestuur bij de opheffing van de vereniging, 1920
 obj.nr. 0000.4134

Afdeeling Groningen Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht
 Opgericht
 Hoog 126 cm breed 62 cm
 Schenking 1918
 obj.nr. 0000.3988

Vereeniging Volkswaarbaarheid volgens Grondwet artikel 180, Afdeling Groningen
 Opgericht 1900
 Hoog 160 cm breed 95 cm
 Schenking bij de ontbinding van de vereniging, 1940
 obj.nr. 1940.0452A

Arbeiders Zangvereniging "De Volksstem", Groningen
 Opgericht 1900
 Vaandel 1905
 Hoog 149 cm, breed 84 cm
 Schenking De Volksstem/De blauwe zangers, Groningen,
 1999
 obj.nr. 1999.0021

Christelijke Muziek-Vereeniging "Oranje Nassau",
 Uithuizermeeden
 Opgericht 1898
 Vaandel van 1923
 Hoog 155 cm, breed 84 cm
 Schenking Christelijke Muziek Vereniging "Soli Deo Gloria",
 Uithuizermeeden, 1984
 obj.nr. 1984.0336

Nederlandsch Hervormde Werklieden Vereeniging "Eliëzer",
 Uithuizermeeden
 Opgericht 1895
 Vaandel gemaakt door de firma C.M. van Diemen, Dordrecht
 Hoog 81 cm, breed 63 cm
 Schenking Christelijke Muziek Vereniging "Soli Deo Gloria",
 Uithuizermeeden, 1984
 obj.nr. 1984.0296

Christelijk Gemengde Zangvereniging "Euphonia",
Groningen
Opgericht 1890
Hoog 143 cm breed 61 cm
Schenking de heer en mevrouw Elting, Groningen, 1992
obj.nr. 1992.360

Gereformeerde Meisjesvereniging "Wees een Zegen",
Groningen
Opgericht 1870
Hoog 125 cm breed 74 cm
Aankoop 2005
obj.nr. 2005.0004

Christelijke Jongelingen Vereniging "Onze Hulpe zij in den
Naam des Heeren", Groningen
Opgericht 1863
Vaandel 1933 gemaakt door de firma C.M. van Diemen,
Dordrecht
Hoog 155 cm breed 88 cm
Aankoop 2005
obj.nr. 2005.0003

Nederlandsche Vereniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken Afdeling Groningen
 Opgericht 1843
 Vaandel 1923
 Hoog 138 cm breed 80 cm
 Bruikleen Centraal Comité voor Drankbestrijding, Winschoten, 1993
 obj.nr. 1993.0064

Gymnastiek en Athletiek Vereeniging "Voorwaarts", Groningen
 Opgericht 1904
 Hoog 125 cm breed 84 cm
 Schenking mevr. J. Noordhof, Peize, 2002
 obj.nr. 2002.0100

Koninklijke Liedertafel "Gruno", Groningen
 Opgericht 1853
 Vaandel 1855
 Hoog 165 cm breed 86 cm
 Schenking Koninklijke Liedertafel "Gruno", Groningen, 1916
 obj.nr. 0000.2913

No 101 Loge "Noorderlicht" van de Internationale Orde van de Goede Tempeliers
Opgericht 1922
Hoog 135 cm breed 86 cm
Bruikleen Centraal Comité voor Drankbestrijding, Winschoten
obj.nr. 1993.0061

Joodse Athletiek Vereniging "Attila", Groningen
Opgericht 1898
Hoog 165 cm breed 94 cm
Schenking H. Drenth, Groningen, 1959
obj.nr. 1959.0086

Christelijke Middenstands Bond Afdeling Groningen
Opgericht 1918, vaandel 1925
Hoog 123 cm breed 79 cm
Aankoop 2005
obj.nr. 2005.0006

Sociëteit van Handwerkslieden, Groningen
Opgericht 1868
Hoog 143 cm breed 86 cm
Schenking bij de ontbinding van de vereniging, 1942
obj.nr.1942.0576

Christelijke Handels Reizigers- en Agenten Afdeling Groningen
Opgericht 1926
Hoog 105 cm breed 77 cm
Aankoop 2005
obj.nr. 2005.0005

Groningsche Marktkooplieden Bond "Gruno", Groningen
Opgericht 1922
Hoog 165 cm breed 87 cm
Aankoop 1983
obj.nr. 1983.0231